

"Tâ ki, makasıdı ona musahhar olsun veya teshirin şükrünü eda etsin." cümlesini, özellikle de "teshirin şükrünü eda etmeyi" nasıl anlamalıyız?

"Nasıl bir çocuk, eli yetişmediği bir meramını, bir arzusunu elde etmek için ya ağlar ya ister. Yani, ya fiilî ya kavli lisan-ı acziyle bir dua eder, maksuduna muvaffak olur. Öyle de insan, bütün zîhayat âlemi içinde nazik, nazenin, nazdar bir çocuk hükmündedir. Rahmânü'r-Rahîmin dergâhında, ya zaaf ve acziyle ağlamak veya fakr ve ihtiyacıyla dua etmek gerektir. Tâ ki, makasıdı ona musahhar olsun veya teshirin şükrünü eda etsin. Yoksa, bir sinekten vâveylâ eden ahmak ve haylaz bir çocuk gibi, '*Ben kuvvetimle, bu kabil-i teshir olmayan ve bin derece ondan kuvvetli olan acip şeyleri teshir ediyorum ve fikir ve tedbirimle kendime itaat ettiriyorum.*' deyip küfran-ı nimete sapmak, insaniyetin fitrat-ı asliyesine zıt olduğu gibi, şiddetli bir azâba kendini müstehak eder."⁽¹⁾

İnsanın fitratındaki nihayetsiz acizlik ve fakirlik kainatı kendine teshir ediyor, yani itaatkar edip etrafında dolandırıyor. Güneşi insana mum ve lamba yapan sır, insandaki acizlik ve fakirlik damarıdır. Hava, su, toprak ve sair şeyler insandan ürktüğü ve korktuğu için değil, insan nihayetsiz aciz ve fakir olduğu için Allah tarafından istihdam ediliyor. İşte kainatın insan etrafında hizmet ve istihdam olması, teshir olmak manasına geliyor.

Öyle ise insan bu acizlik ve fakirliği birer dua ve şefaet vesilesi yapıp Allah'a iltica etmesi gerekir. Ve bu acizlik ve fakirlik sayesinde bütün kainatın insana teshir, yani itaat ettirilmesine çokça teşekkür ve şükretmesi gerekir. İnsan maksadını elde etmek istiyor ise, bu iki damarı çokça işletmek ve istihdam etmek ile elde edebilir. Nasıl çocuk ağlamak ile anne ve babasının şefkatini celp ediyor ise insan da acizlik ve fakirlik dili ile ağlayıp Allah'ın sonsuz rahmet ve şefkatini kendine celp etmelidir; maksada giden en sağlam ve kestirme yol budur.

(1) bk. [Sözler, Yirmi Üçüncü Söz, Birinci Mebhas.](#)